

מראי מקומות- יבמות ה'

אבל אצלה אין דחיי, ולכן אסורה להנשא לו. וכ' דלכא' יש להוכיח מכאן דהיכא שאין שום איסור על הניקף להיות ניקף, גם אצל המקיף אין איסור להקיף. ולא דמי למה דמבואר בנזיר, דר' הונא ס"ל דאסור להקיף קטן, הגם דהקטן עצמו לאו בר חיובא, משום דעכ"פ שם הרי בקטן יש איסור להאכילו בידים, וב"ד מצווין להפרישו, אבל כאן אין שייך כל זה. וכ' דאולי י"ל ע"פ מה שהוכיחו אחרונים דהיכא שיש מצוה שא"א לעשותו אלא ע"י חברת אחר, אז אף אם הם אינם מצווים בהעשה, מ"מ יכולים הם לעבור הלאו כדי שהוא יהי יכול לקיים העשה [אבל לכא' אי"ז מתרץ לתוס' בגיטין הנ"ל, דלכא' ברור שהוא לא ס"ל כן, רצ"ע]. אולם ע' בבית הלוי (א', י') שמיאן בסברא זו, וכ' דאדרבה, רק בקטן שייך לומר סברא זו, דאינו בר חיובא, אבל לגבי מצורע, שהוא בר חיובא, רק דנדחת הקפה זו אצלו, בזה אין שייך לומר דהותרה אצל המקיף, אלא דודאי יהי צריך לתורת דיחוי. [וע"ש דכנראה הי' ק' להבית הלוי רק מה שיכולים לעשות ההיקף ע"י אשה וקטן, א"כ הוי אפשר לקיים שניהם, ומהו ההיתר להיות ניקף ע"י גדול, ותי' דכיון דאצל גדול זה א"א לקיים שניהם, שפיר יכול לדחות הלאו בכה"ג, אבל לא הי' ק' להבית הלוי בכלל למה המקיף יכול לעבור הלאו, ומשמע דכיון דעל ידו נעשית המצוה, סגי בזה לדחות הלאו שלו]. וע"ע בקובץ הערות (ח', ח') דתי' די"ל דמצוה זו מוטלת על כל ישראל לגלחו, וא"כ שפיר הוא מצווה בהעשה. ועוד כ' לתרץ ע"פ היסוד של ערבות, דכיון דכל ישראל ערבים זה לזה, א"כ י"ל דשפיר יכול לדחות הלאו תעשה, כדי שיתקיים עשה זו, שהרי הוא ערב שיהי' העשה מקויים, ואינו דומה דמש"כ תוס' בגיטין, דכיון דאין האשה מצווה בפו"ר כלל, א"כ אינה ערבה עליו, ומשו"ה אין הלאו נדחית אצלה.

(ג) **וקא סבר האי תנא וכו'- פרש"י**, הלכך צריך עלי' למיסר ערוה ליבום, דלא תימא אתי עשה דיבום ודחי ל"ת דאחות אשה. והק' האמרי משה (י"ב, א'), למה לא פי' רש"י כן לעיל, כשיליף הגמ' עדל"ת מכלאים בציצית. עוד הק', הא עדיין לא ידעי' אלא דעשה דוחה ל"ת גרידא, אבל מהכ"ת דדחי גם ל"ת שיש בו כרת. ותי' ע"פ דבריו שם (הובא לעיל) דילפי' מהא דמצורע דגם מי שאינו

(א) **שומע אני אף מצורע כן, ת"ל ראשו- הגמ'** רוצה להביא מכאן מקור להא דעשה דוחה לא תעשה. והק' הערוך לנר (בשם התוס' גורניש), עשה דמצורע היכי דחי, והא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים העשה, וא"כ נילף מהכא דדחי אפי' בכה"ג, והרי בכל דוכתי אמרי' דלא דחי היכי דבשעת דחיית הלאו לא מקיים העשה. ותי' דמירי שגילח כבר פאה א' ושאר השיער, ונשאר רק בפאה אחת, ונמצא דבבת א' דקיים העשה עבר הלאו. והערל"נ עצמו תי' ע"פ מש"כ הנמוקי יוסף בב"מ, דמה דאמרי' שם דמה שאין הכהן יכול לכנוס לביה"ק להשיב אבידה משום דאין עשה דוחה ל"ת וע', ולא אמרי' משום דבשעה שנכנס להביה"ק עדיין לא קיים המצוה, כ' הנ"י משום דבשעה שנכנס לביה"ק כבר הוא עסוק במצות השבת אבידה, והגם דעדיין לא גמרה, מה בכך, גם במצות מילה לא נגמרה עד דפרע (ומ"מ דוחין שבת ולא דמצורע לקיים מצות מילה), וא"כ י"ל דה"ה כאן, כיון דמתחיל לגלח הראש, הרי כבר עסוק הוא בהמעשה מצוה, ושפיר נחשב בעידנא. ואפי' לפי מש"כ הנ"י שם לחלוק על סברא זו, זהו רק לענין השבת אבידה, דמה שהגביה האבידה הוא כעין הכשר מצוה, אבל כאן בגלוח הראש, הרי ודאי כל מעשה הגלוח הוא חלק של המצוה. **וע"ע במנחת חינוך** (רנ"א, י"ב) שכ' ע"פ מש"כ הפסקי תוס' בובחים (לדף צ"ז אות ס"ט) דהיכא דא"א בענין אחר, אז אמרי' דעשה דוחה לא תעשה אפי' אם אינה בעידנא, א"כ ה"ה כאן, כיון דאין שייך לעשות הגלוח בלי לעבור בלא תקיפו, א"כ שוב אין חסרון מה שאינה בעידנא.

(ב) **שומע אני אף מצורע כן, ת"ל ראשו- הק' האמרי משה** (י"ב, א'), הא כל המצות גלוח הוא על המצורע, ולא על מגלחו, וא"כ איך שייך להמגלח לעבור האיסור להקיף המצורע, הרי אצלו אין כאן עדל"ת, וכמש"כ תוס' בגיטין (מא). דכיון דאין האשה מצווה בפו"ר, לכן אף דהחצי עבד יכול לדחות הלאו דלא יהי' קדש כדי לקיים העשה דפו"ר,

הויין כלאים, וזה ילפי' מקרא ד"יחדיו" דהוי כלאים. (ב) היכא דהבגד עשוי ממין צמר ופשתים, וכל חד מינייהו לא הוי בגד, דאז א"א לחייבו מקרא דיחדיו, וזה ילפי' מקרא דשעטנו לחייבו גם על בגד שעטנו, ובהאי אופן ילפי' דבעינן שיהא שוע טווי ונוז. ובהא א"ש קו' תוס', דכלאים בציצית חיובו הוא מדין יחדיו, דכל חוט הוא בגד בפנ"ע, וע"י הקשירה הוי יחדיו, ובהכא לא בעינן שוע טווי ונוז, וקרא דשעטנו מיירי דהחוט גופי' מעורב מצמר ופשתן, וליכא לכל מין שם בגד.

(ז) **וכי תימא נילף ממילה - כ' השער המלך (ע"ז י"ב, א', ד"ה עוד ראיתי), דמבואר מכאן דמה דמילה דוחה שבת, היינו בגדר דחוי', ולא בגדר הותרה, דאם ה' בגדר הותרה, לא ה' שייך ללמוד ממנה שידחה עשה ל"ת שיש בו כרת. והק', דא"כ למה לא מצינו דהיכא שיש קטן או גוי, דצריך לעשות המילה על ידם. ותי' דהא קיי"ל דהוזהרו הגדולים על הקטנים, וכל היכא דעביד האיסור ע"י קטן, הרי הוא עושה איסור, ואי"ז נקרא אפשר לקיים שניהם. אולם לא תי' כלום למה לא יעשה ע"י גוי למ"ד דמילה ע"י גוי כשר. וע' בשו"ת חתם סופר (יו"ד שכ"א, ד"ה שמעתי), שכ' דמגוי לק"מ, דנהי דהתנוק נמול, ומילתו כשרה, אבל האב לא קיים מצותו ע"י שליחות הנכרי, ולכן שפיר דוחה שבת.**

(ח) **מה למילה שכן נכרתו עלי' י"ג בריתות - פי' הריטב"א, דהיינו כאילו יש בה כמה מצוות עשה דמי. ועכשיו לא הביא הגמ' הסברא דשכן יש בה כרת, דהא סברא זו עדיפא טפי, ורק בהמשך הביא הגמ' סברא זו.**

(ט) **מתמיד - ע' במצפה איתן שהעיר דהא עבודה הותרה הוא בשבת, וכ' דלכאו' סוגיין אזיל כמ"ד דעבודה דחוי' בשבת. אולם ע' בבית הלוי (א', ל"ח, ה') שכ' שמה שהגמ' ה' רוצה לילף מתמיד, אין הכוונה לשחיטת התמיד, אלא להקטרת איברי התמיד, דהקטרת איברי התמיד לא מקרי מצותו בכך, דהא יכולים להקטירם במוצאי שבת, רק משום דחביבה מצוה בשעתה מקטירים בשבת גופא, וא"כ שפיר ילפי' מזה דעדל"ת.**

מצווה בהעשה יכול לעבור הלאו כדי שאחר יהי' יכול לקיים העשה, וא"כ שפיר ה' שייך ללמוד משם דגם האשה, שאינה מצווה במצות עשה דיבור, יכולה לעבור על איסור ערוה כדי לקיים המצוה, ולכן צריך קרא דעליה. ואף דעכשיו עדיין אין הגמ' יודע להא דעדל"ת שיש בו כרת, מ"מ י"ל דעכ"פ הך סברא דיכול לעבור עבירה כדי לדחות מצוה של אחר שפיר ילפי' מכאן, וא"כ מובן מש"כ רש"י כאן דצריך עליה.

(ד) **שומע אני אף מצורע ונזיר כן, ת"ל ראשו - פרש"י, ואע"ג דנזיר לאו שאינו שוה בכל הוא, אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל, דלפי' מזקנו, תנהו לענין לאו השוה בכל. והק' המהרש"א, למה לא הוי נזיר לאו השוה בכל, הא נשים ג"כ איתנהו בלאו זה. והביא מש"כ המהרש"ל דאף דשוה בכל הוא כלפי כהונה, אבל אינו שוה בכל הוא כלפי שאר לאוויין. והק' המהרש"א ע"ז, א"כ מהכ"ת דגם בלאוויין גמורים, השוין בכל ממש, כן. ועוד, הרי לכאו' שוה בכל טפי מהקפה, דהא נשים ליתנהו בהקפה, וא"כ לגופי' אצטריך, ואי"צ לומר שהי' אם אינו ענין. והביא דבספרים מדויקים ליתנהו לדברים אלו ברש"י, ותלמיד טועה כתבם.**

(ה) **מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה - הק' הריטב"א, א"כ נילף ממה הצד מנזיר וכהן. ותי' דאכתי איכא למפרך דשאני עשה דמצורע משום גדול השלום, שהרי המצורע ה' אסור בתשמיש המטה. וכע"ז הק' תוס' בהמשך הגמ', דנילף מכהן ונזיר דבעלמא דחינן לאו ועשה, ותי' דעל מה הצד פרכינן כל דהו, ויש לפרוך דשאני מצורע וכהן, שכן לשניהם יש איסור גילוח, זה בזקנו וזה בראשו.**

(ו) **עד שיהא שוע טווי ונוז - פרש"י, מן התורה אינו חייב עד שיהי' הצמר והפשתן מתוקן יחד היטב במסרק. והק' תוס', לפי"ז מה שייך כלאים בציצית, שהרי צריך שיהיו ב' חוטיין של תכלת צמר לבדו בלא פשתן. וע' בחי' ר' נחום (ס"ח), שהביא מהגר"ח שתי' שיש ב' אופנים של שעטנו. א) היכא דהצמר הוא בגד בפנ"ע והפשתים הוא בגד בפנ"ע, ובחיבוריין**

(י) **ממילה ופסח שכן כרת- הק' הריטב"א**, הא
כרת שיש במילה אינה במילה בזמנה הדוחה
את השבת, אלא במילה דגדול שאינו מל את
עצמו, שאינו דוחה שבת, משום דהוי מילה
שלא בזמנה. ותי' דמ"מ הוי מצות עשה דאית
בה כרת לגדול דמבטלה, וא"כ שפיר אמרי'
פירכא שכן יש בה כרת, אולם משו"ה הוי
הסברא די"ג בריתות עדיפא לומר.

(יא) **סד"א תיתי מכבוד אב ואם- הק' המהרצ"ח**,
איך ס"ד ללמוד מכאו"א, הרי כבר אמרי'
שאינן למדין מעשה שקודם הדיבור, והרי
כאו"א נאמר במרה, קודם הדבור. וכ' דלכאו'
התירוץ הוא דגם שבת נאמרה במרה, וא"כ
שניהם לפני הדבור, ואם כאו"א יכול לדחות
שבת, שפיר ילפי' כה"ת מזה. אלא דהעיר,
דא"כ מהו המעלה דפסח, תמיד, ומילה היו
קודם הדיבור, הרי גם שבת הי' לפני הדבור.
ותי' דהכל תלוי באיזה מהם קודם, ובשלמא
שבת וכאו"א, דשניהם נתנין במרה, שפיר
י"ל דשניהם שוים. אבל לענין פסח, תמיד,
ומילה, הרי הי' כלל ישראל נצטווה בהם
מעיקרא, ועכשיו בא שבת בשעת מרה, ובאה
בגבול מצוות אלו, ע"ז אמרי' דשאני הני
שהיו קודם הדבור, משא"כ שבת וכאו"א,
דשניהם במרה היו, היו שניהם כבבת אחת
דמי.